

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
DZIAŁ 1. PODSTAWYBIOLOGII. STRUKTURA KOMÓRKI		
1. Powitanie biologii	<ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy odróżniające organizmy od materii nieożywionej • określa, czym zajmuje się biologia jako nauka oraz jej wybrane działy 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, co to jest komórka, tkanka, narząd i układ narządów z uwzględnieniem przykładów • przedstawia hierarchiczną organizację budowy organizmów roślinnych i zwierzęcych • podaje przykłady zastosowania wiedzy biologicznej w życiu człowieka
2. Badanie świata organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe etapy planowania doświadczenia • określa warunki przeprowadzania obserwacji i doświadczeń biologicznych • przeprowadza obserwację i proste doświadczenie biologiczne zgodnie z instrukcją • dokumentuje obserwację i proste doświadczenia biologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje prostą obserwację lub doświadczenie biologiczne z uwzględnieniem procedury badawczej i zasad bezpieczeństwa • formułuje problem badawczy i hipotezę na podstawie przykładowego doświadczenia biologicznego • rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą • uzasadnia potrzebę przestrzegania procedur badawczych podczas obserwacji i doświadczeń biologicznych • przeprowadza samodzielnie zaplanowane doświadczenie i obserwację • analizuje wyniki i formułuje wnioski z przeprowadzonej obserwacji lub doświadczenia biologicznego
3. Budowa mikroskopu. Obserwacje mikroskopowe	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady obiektów przyrodniczych, które mogą być przedmiotem obserwacji mikroskopowych • rozpoznaje elementy budowy mikroskopu optycznego • wymienia we właściwej kolejności etapy prowadzenia obserwacji mikroskopowej • prawidłowo posługuje się mikroskopem • oblicza powiększenia obrazu oglądanego obiektu uzyskiwane w mikroskopie optycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg przygotowania preparatu mikroskopowego świeżego • określa funkcje poszczególnych elementów budowy mikroskopu optycznego • dokonuje samodzielnie obserwacji mikroskopowej w celu określenia cech obrazu obiektu i jego powiększenia
4. Chemiczne podstawy życia	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze pierwiastki i grupy związków chemicznych wchodzących w skład organizmów • określa funkcje wody w organizmach i w środowisku przyrodniczym 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe funkcje białek, cukrów, tłuszczów i kwasów nukleinowych w organizmach • określa, co to są sole mineralne i jaką pełnią funkcję w organizmach • określa znaczenie podstawowych grup związków chemicznych w życiu organizmów
5. Budowa komórki zwierzęcej	<ul style="list-style-type: none"> • określa, co to jest komórka • wymienia podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej • określa podstawowe funkcje elementów budowy komórki zwierzęcej • dokonuje obserwacji mikroskopowych komórek zwierzęcych na preparatach trwałych z zachowaniem zasad mikroskopowania 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki zwierzęcej (pod mikroskopem, na schemacie, na zdjęciu lub na podstawie opisu) • podaje przykłady komórek zwierzęcych budujących organizmy oraz ich funkcje w organizmie • porównuje budowę komórek zwierzęcych • wykazuje związek budowy komórek zwierzęcych z ich funkcją w organizmie

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
6. Komórka roślinna i bakteryjna. Porównanie budowy komórek	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej przygotowuje samodzielnie preparat mikroskopowy świeży z tkanki roślinnej dokonyuje obserwacji mikroskopowej komórek roślinnych na preparacie świeżym z zachowaniem zasad mikroskopowania określa funkcje podstawowych elementów budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej odróżnia komórkę roślinną od komórki zwierzęcej oraz komórkę jądrową od komórki beźjądrowych (bakteryjnych) 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki roślinnej i komórki bakteryjnej opisuje budowę komórki bakteryjnej wyjaśnia związek elementów budowy komórki roślinnej i komórki zwierzęcej z ich funkcją porównuje komórki roślinną i zwierzęcą oraz komórkę jądrową i bakteryjną, wskazując cechy umożliwiające rozróżnienie tych komórek
7. Podsumowanie działu 1: Podstawy biologii. Struktura komórki	wszystkie wymagania z lekcji 1–6	
DZIAŁ 2. CZYNNOCI ŻYCIOWE ORGANIZMÓW I SYSTEMATYKA ORGANIZMÓW. WIRUSY. BAKTERIE		
8. Czynności życiowe organizmów	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia czynności życiowe jako cechy właściwe tylko organizmom krótko charakteryzuje podstawowe czynności życiowe organizmów (odżywianie się, oddychanie, wydalanie, wrażliwość na bodźce, wzrost i rozwój, rozmnażanie się) 	<ul style="list-style-type: none"> określa, na czym polega rozmnażanie się piciowe i bezpiciowe określa różnice między rozmnażaniem się piciowym i rozmnażaniem się bezpiciowym przedstawia rodzaje rozmnażania się bezpiciowego (podział, pączkowanie, fragmentację, przez zarodniki)
9. Odżywianie się organizmów. Fotosynteza	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest odżywianie się i jakie jest jego znaczenie w życiu organizmów wyjaśnia, na czym polega samożywność i cudzożywność dokonyuje podziału organizmów cudzożywnych ze względu na rodzaj pobieranego pokarmu wymienia substraty i produkty fotosyntezy wyjaśnia znaczenie fotosyntezy dla życia na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega fotosynteza określa warunki przebiegu fotosyntezy (w odniesieniu do światła i temperatury) określa rolę chlorofilu w fotosyntezie (wiążanie energii słonecznej) planuje doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy przeprowadza doświadczenie wskazujące na wpływ wybranego czynnika na intensywność fotosyntezy
10. Oddychanie organizmów	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie procesów pozyskiwania energii dla organizmów (oddychanie tlenowe i fermentacja) przedstawia oddychanie jako sposób uwalniania energii potrzebnej do życia określa różnice między oddychaniem komórkowym a wymianą gazową podaje przykłady zastosowania fermentacji w przemyśle i gospodarstwie domowym 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje słownie równanie oddychania tlenowego, określając substraty, produkty oraz warunki przebiegu tego procesu określa substraty i produkty fermentacji porównuje oddychanie tlenowe z fermentacją pod kątem substratów, produktów, ilości uwalnianej energii i lokalizacji w komórce określa warunki przebiegu fermentacji planuje doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla przeprowadza doświadczenie fermentacji u drożdży określa końcowe produkty fermentacji na podstawie przeprowadzonego doświadczenia

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
11. Zasady klasyfikowania organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykład kryterium pomocnego w klasyfikacji • określa, w jakim celu klasyfikuje się organizmy • określa, co to jest gatunek • wyjaśnia, co rozumiemy pod pojęciem oznaczanie organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje organizmy na podstawie przyjętego kryterium • wykorzystuje prosty klucz do klasyfikowania organizmów z najbliższego otoczenia • konstruuje prosty dwudzielny klucz do oznaczania przykładowych organizmów
12. Systematyka organizmów. Przegląd królestw	<ul style="list-style-type: none"> • określa, czym zajmuje się systematyka • przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej • podaje przykłady jednostek systematycznych • wymienia w kolejności główne jednostki systematyczne królestwa zwierząt i królestwa roślin 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zastosowanie pojęcia „układ hierarchiczny” w odniesieniu do klasyfikacji organizmów • określa, jak tworzy się nazwę gatunkową (podwójne nazewnictwo) • rozpoznaje organizmy z najbliższego otoczenia, posługując się prostym kluczem do ich oznaczania • podaje ogólną charakterystykę każdego z pięciu królestw organizmów, ze wskazaniem na istotne cechy różniące te królestwa • przedstawia charakterystyczne cechy organizmów pozwalające przyporządkować je do jednego z królestw
13. Bakterie i wirusy	<ul style="list-style-type: none"> • określa rozmiary bakterii i środowisko ich życia • rozróżnia formy komórek bakteryjnych (kuliste, pałeczkowate, przecinkowate i spiralne) • przedstawia znaczenie bakterii w przyrodzie • przedstawia znaczenie bakterii w życiu człowieka • podaje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych człowieka • przedstawia ogólne zasady profilaktyki chorób bakteryjnych i chorób wirusowych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynniki życiowe bakterii: <ul style="list-style-type: none"> – sposoby odżywiania się bakterii: cudzożywnie (pasożyty, saprotrofy, symbionty) i samożywnie – sposoby oddychania (tlenowe i beztlenowe) – rozmnażanie się (przez podział) • wskazuje na związki pomiędzy środowiskiem życia, czynnościami życiowymi i znaczeniem bakterii • przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób bakteryjnych (gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza) i wirusowych (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS) • uzasadnia, dlaczego wirusów nie można zaklasyfikować do organizmów
14. Podsumowanie działu 2: Czynnici życiowe organizmów i systematyka organizmów. Wirusy. Bakterie	wszystkie wymagania z lekcji 9–13	
dział 3. PROTISTY. GRZYBY. ROŚLINY ZARODNIKOWE		
15. Protisty – charakterystyka, czynnici życiowe	<ul style="list-style-type: none"> • określa środowisko i tryb życia protistów, podając przykłady organizmów • wymienia cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do protistów roślinnych oraz protistów zwierzęcych • odróżnia protisty jedno- od wielokomórkowych • zakłada hodowlę protistów zgodnie z podaną instrukcją 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy grupy organizmów tworzących królestwo protistów • przedstawia wybrane czynniki życiowe protistów (oddychanie, odżywianie się, rozmnażanie się) • wyjaśnia, dlaczego euglena zielona jest nazywana organizmem zmienneżywnym

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
16. Przegląd protistów. Protisty chorobotwórcze	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynności życiowe pantofelka • podaje cechy plechowców • wskazuje elementy budowy protista wielokomórkowego na przykładzie morskich protistów • przedstawia zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez protisty (toksoplazmoza, malaria) 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje tryb życia i budowę protistów roślinopodobnych i zwierzęcych • wykazuje różnorodność budowy protistów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) na wybranych przykładach • dokonuje obserwacji mikroskopowej protistów – budowy i sposobu poruszania się • przedstawia drogi zakażenia chorobami wywoływanymi przez protisty (toksoplazmoza, malaria)
17. Grzyby – różnorodność, budowa, czynności życiowe	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnorodność budowy grzybów (jednokomórkowe, wielokomórkowe) • wyjaśnia, dlaczego porosty określamy jako organizmy symbiotyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy odróżniające grzyby od organizmów innych królestw • wykazuje różnorodność budowy grzybów na wybranych przykładach • opisuje wybrane czynniki życia grzybów (odżywianie się, oddychanie i rozmnażanie się)
18. Grzyby – środowisko życia, i znaczenie	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia środowiska życia grzybów, w tym grzybów porostowych • przedstawia, podając przykłady, pozytywne i negatywne znaczenie grzybów dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy umożliwiające zakwalifikowanie organizmu do grzybów • przedstawia znaczenie grzybów w przyrodzie • wyjaśnia, w jaki sposób można wykorzystać grzyby porostowe do oceny jakości powietrza
19. Budowa i różnorodność mchów	<ul style="list-style-type: none"> • określa środowiska życia mchów • odróżnia mchy od innych roślin na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych • przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność mchów do chłonięcia wody, zgodnie z podaną instrukcją • przedstawia znaczenie mchów w przyrodzie i życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia charakterystyczne cechy mchów pozwalające na ich identyfikację wśród nieznanymi organizmów • przedstawia cechy budowy zewnętrznej płożnika • wyjaśnia, dlaczego torfowce może gromadzić duże ilości wody
20. Paprociowe, widłakowe i skrzypowe	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje środowiska życia paprociowych, widłakowych i skrzypowych • opisuje znaczenie paprociowych, widłakowych i skrzypowych w przyrodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych na rysunkach, fotografiach i okazach naturalnych • podaje charakterystyczne cechy paprociowych, widłakowych i skrzypowych • wskazuje podobieństwa i różnice między paprociami, skrzypami i widłakami
21. Podsumowanie działu 3: Protisty. Grzyby. Rośliny zarodnikowe	wszystkie wymagania z lekcji 15–20	
DZIAŁ 4. ROŚLINY NASIENNE. TKANKI I ORGANY ROŚLINY		
22. Budowa roślin. Tkanki roślinne	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje na okazie żywym lub zielnikowym, na rycinie lub zdjęciu organy rośliny okrytonasiennej i określa ich podstawowe funkcje • klasyfikuje tkanki roślinne • rozpoznaje na rysunku, zdjęciu, preparacie mikroskopowym, modelu tkankę okrywającą, miękkiszową, przewodzącą, wzmacniającą • dokonuje obserwacji mikroskopowej wybranych tkanek roślinnych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje położenie tkanek twórczych i ich rolę we wzroście rośliny • wykazuje związek między budową a funkcjami tkanek okrywających, miękkiszowych, przewodzących i wzmacniających • porównuje budowę wewnętrzną mchów, paprociowych, widłakowych i skrzypowych, nagonasiennych oraz okrytonasiennych, różniąc ich organy

Numer i temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:
23. Rośliny nagonasienne	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy budowy zewnętrznej rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny • rozpoznaje rodzime gatunki nagonasiennych na podstawie pędów z szyszkami/szyszkogodami i igłami 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, jakie korzyści przyniosło roślinom wytworzenie nasion • identyfikuje nieznanymi organizm jako przedstawiciela nagonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej • wyjaśnia znaczenie nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka jako gatunków lasotwórczych
24. Cechy charakterystyczne i znaczenie okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formy okrytonasiennych: drzewa, krzewy, krzewinki i rośliny zielne • uzasadnia, że życie człowieka nie byłoby możliwe bez roślin okrytonasiennych 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje nieznanymi organizm jako przedstawiciela okrytonasiennych na podstawie jego cech budowy zewnętrznej • rozpoznaje pospolite gatunki rodzimych drzew liściastych na podstawie pędów • uzasadnia, że cechy roślin okrytonasiennych przyczyniły się do ich dominacji we florze świata
25. Korzeń i pęd okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę zewnętrzną korzenia, łodygi i liścia • rozpoznaje systemy korzeniowe – palowy i wiązkowy 	<ul style="list-style-type: none"> • określa funkcje poszczególnych stref budowy korzenia • uzasadnia, że budowa liścia stanowi przystosowanie do przeprowadzania fotosyntezy • opisuje modyfikacje korzeni, łodyg i liści jako adaptacje roślin okrytonasiennych do życia w określonych środowiskach
26. Budowa kwiatu. Rozmnażanie się okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia elementy budowy kwiatu rośliny okrytonasiennej • określa rolę poszczególnych elementów budowy kwiatu • odróżnia zapylenie i zapłodnienie • wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się wegetatywne roślin 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób powstają nasiona i owoce okrytonasiennych • wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie się płciowe roślin • rozróżnia i obserwuje sposoby rozmnażania się wegetatywnego roślin • wskazuje przykłady roślin użytkowych rozmnażanych wegetatywnie i sposobu, w jaki można je rozmnożyć
27. Nasiona i owoce okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rolę poszczególnych części nasienia • podaje przykłady przystosowań w budowie owoców do rozprzestrzeniania się za pośrednictwem zwierząt, wiatru i wody 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg kiełkowania nasion i warunki niezbędne do tego procesu • planuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion • wykonuje doświadczenie sprawdzające wpływ wybranego czynnika na kiełkowanie nasion • uzasadnia potrzebę przestrzegania procedur badawczych podczas obserwacji i doświadczeń biologicznych
28. Posumowanie działu 4: Rośliny nasienne. Tkanki i organy roślinne	wszystkie wymagania z lekcji 22–27	